

**LES INICIATIVES SOCIOEDUCATIVES
PER A LES PERSONES GRANS
MILLOREN LA SEVA PERCEPCIÓ DE
QUALITAT DE VIDA**

Les iniciatives socioeducatives per a les persones grans milloren la seva percepció de qualitat de vida¹

Liberto Macías González

¹ En aquest article es fa una síntesi d'una de les parts de la tesi doctoral dirigida per la doctora Carmen Orte Socias i el doctor Lluís Ballester Brage.

Resum

Aquest article ha sorgit a partir de la tesi doctoral «Qualitat de vida i educació de persones grans: la influència dels programes universitaris per a majors en el manteniment de la qualitat de vida. Anàlisi longitudinal». En l'article es fa una síntesi de l'apartat dedicat a l'educació de les persones grans i la qualitat de vida. S'hi descriu la revisió sistemàtica que es va dur a terme en les principals bases de dades de ciències socials i ciències de l'educació, com són Redined, ISOC, Dialnet, ERIC i EBSCO, que inclouen tant articles en espanyol com en anglès. En el transcurs de l'article s'analitzen els documents seleccionats, tant estudis experimentals com teòrics, i s'exposen aquells aspectes que són coincidents, les seves diferències, així com a les conclusions a les quals arriben en la realització de les investigacions i els estudis.

Els elements que s'analitzen amb més profunditat tenen a veure amb el perfil dels participants en els programes educatius dirigits a persones grans, l'envelliment de la població i la seva relació amb l'envelliment actiu, la qualitat i la satisfacció amb la vida, la percepció de la salut, les relacions socials, les habilitats, la qualitat ambiental i les activitats de temps lliure. Es fa referència a la importància de l'aprenentatge al llarg de la vida; s'indiquen les motivacions, els beneficis i les barreres dels programes educatius per a les persones de més edat, i acaba amb la valoració que fan, d'aquests mateixos programes, tant alumnat com professorat.

Com a conclusió, cal assenyalar que l'educació específica per a les persones grans fomenta la participació en la societat i impulsa les seves capacitats cognitives i emocionals, així com la millora de la seva qualitat de vida.

Resumen

Este artículo ha surgido a partir de la tesis doctoral «Calidad de vida y educación de mayores: la influencia de los programas universitarios para mayores en el mantenimiento de la calidad de vida. Análisis longitudinal». En el artículo se hace una síntesis del apartado dedicado a la educación de personas mayores y calidad de vida. Se describe la revisión sistemática que se llevó a cabo en las principales bases de datos de ciencias sociales y ciencias de la educación, como son Redined, ISOC, Dialnet, ERIC y EBSCO, incluyendo tanto artículos en español como en inglés. En el transcurso del artículo se analizan los documentos seleccionados, tanto estudios experimentales como teóricos, y se exponen aquellos aspectos que son coincidentes, aquellos en los que se diferencian, así como las conclusiones a las que llegan en la realización de sus investigaciones y estudios.

Los elementos que se analizan con mayor profundidad tienen que ver con el perfil de los participantes en los programas educativos dirigidos a personas mayores, el envejecimiento de la población y su relación con el envejecimiento activo, la calidad y la satisfacción con la vida, la percepción de la salud, las relaciones sociales, las habilidades, la calidad ambiental y las actividades de tiempo libre. Se hace referencia a la importancia del aprendizaje a lo largo de la vida y se indican las motivaciones, los beneficios y las barreras de los programas educativos para los más mayores, finalizando con la valoración que dan, de este tipo de programas, tanto el alumnado como el profesorado.

Como conclusión, cabe señalar que la educación específica para las personas mayores fomenta la participación en la sociedad, impulsa sus capacidades cognitivas y emocionales, así como la mejora de la calidad de vida.

1. Introducció

Les investigacions centrades en l'estudi dels processos propis de l'envelliment i el paper en aquest procés de les diverses activitats que produeixen benestar i satisfacció, mostren que cada vegada hi ha més coneixement de com de valuós és l'aprenentatge per a la població de les persones més grans. L'educació, tradicionalment, ha estat dirigida a un grup determinat d'edat, i, una vegada superada aquesta edat, la persona no tenia possibilitats, o eren molt reduïdes, de continuar formant-se o simplement augmentant o actualitzant els seus coneixements. Com assenyala March (2008), un dels grans desafiaments als quals s'ha enfrontat el sistema educatiu, des de la seva institucionalització legal i la consolidació del dret a l'educació per a tots els ciutadans, ha estat aconseguir veritablement una democratització educativa, fent possible la igualtat d'oportunitats per al conjunt de la població, independentment de l'edat que tinguin. McAllister (2010), donant suport a la tesi de Glendening, afirma que l'educació pot no estar ja vinculada de manera exclusiva a les persones més joves, i posa l'accent en la necessitat d'una comprensió crítica més forta del paper de la provisió d'educació formal per als estudiants de més edat. Per tant, ja no és tan estrany veure en els diferents centres educatius i escenaris culturals un «alumnat no habitual» fins aquest moment.

El professor Pierre Vellas, creador el 1972 de la denominada «Universitat de la Tercera Edat» a França, va plantejar la possibilitat de dissenyar cursos a la universitat i, d'aquesta manera, poder valorar el nivell de qualitat de vida de les persones jubilades assistents. Com es pot apreciar, l'interès no és simplement organitzar una sèrie de cursos perquè els més grans passin el temps; la finalitat va més enllà, es persegueix impulsar la participació activa i fomentar un estil de vida saludable, tant en l'àmbit físic i cognitiu com a escala emocional i de relacions entre iguals o intergeneracionals.

Groombridge (1982), en el seu article «Learning, education and later life», descriu cinc raons que fonamenten la importància de l'educació per a una població que envellaix. Segons aquest autor, l'educació:

1. Promou l'autosuficiència i la independència de les persones grans.
2. Permet a la gent gran fer front de manera més eficaç a un entorn complex i canviant.
3. Per i per a les persones grans, millora el seu potencial per a contribuir a la societat.
4. Anima la gent gran a comunicar les seves experiències entre ells i amb altres generacions.
5. És fonamental per a l'aprenentatge permanent i l'autorealització.

L'Institut Nacional d'Educació Contínua per a Adults (NIACE, per les seves sigles en anglès) (2009), organització educativa a Anglaterra i Gal·les, proposa tres elements que impacten d'una manera positiva tant en la salut com en el benestar de la persona gran, a través de la participació en activitats d'aprenentatge permanent:

1. L'aprenentatge pot ajudar a promoure el benestar, així com la protecció contra la deterioració normal relacionada amb l'edat cognitiva.
2. Quan l'aprenentatge es duu a terme en entorns socials, com sol succeir, pot promoure el benestar indirectament a través de les xarxes relacionals.
3. L'aprenentatge ajuda les persones grans a respondre de manera positiva als canvis en l'entorn i les circumstàncies, per a continuar participant en la societat i romandre físicament i mentalment actives.

Per tant, es proposen dos reptes de futur:

- L'accés a l'aprenentatge al llarg de tota la vida ha de ser considerat com un dret humà. Les polítiques públiques per a l'aprenentatge permanent haurien de centrar-se a mantenir les persones grans saludables, actives i com a membres que contribueixen a la societat.
- Revertir els estereotips negatius cap a la vellesa, la infrautilització de les capacitats mentals de les persones grans i reconèixer-les com un recurs en benefici de la societat i per a elles mateixes com a individus.

En resum, es pot determinar que la importància de la participació de les persones grans en activitats educatives i socioculturals produeix una sèrie de beneficis, tant personalment com pel que fa a la relació amb altres persones, que fan que se sentin més bé amb elles mateixes i, per tant, amb els altres. D'aquesta manera, hi ha una percepció positiva del seu estat vital general; és a dir, estan satisfetes amb la vida. La participació activa en aquestes activitats implica una millora del benestar personal i de la qualitat de vida a través de les pràctiques. Com indiquen Rodríguez, Rojo-Pérez, Fernández-Mayoralas i Prieto-Flores (2018), hi ha infinitat d'activitats culturals i formatives, totes amb un fort component social, com són l'assistència a programes culturals, visites a museus i exposicions, anar al teatre, concerts, etc. Les mateixes autores assenyalen que «la seva vida activa es compon d'activitats personals, culturals i socials, de gaudir de temps lliure, de participació en iniciatives socials, i mostren nítidament els beneficis que aconsegueixen» (p. 75).

2. Metodologia

Es va dur a terme una revisió de la literatura en les principals bases de dades de ciències socials i ciències de l'educació, com són Redined, ISOC, Dialnet, ERIC i EBSCO, incloent-hi tant articles en espanyol com articles en anglès.

Les equacions de cerca utilitzades eren les següents: en les bases de dades en espanyol, [calidad de vida + personas mayores + educación]. En una primera cerca es van trobar 254 documents (98 a Redined, 10 a ISOC i 146 a Dialnet). En les bases de dades en llengua anglesa les equacions de cerca eren [quality of life AND older adults AND education] i [quality of life AND older people AND education], depenent de la base a consultar. En una primera cerca es van trobar 121 documents (84 a ERIC i 37 a EBSCO). Una vegada depurades les cerques i seleccionats els documents que seguien els criteris d'inclusió (treballs que fessin referència al col·lectiu de les persones grans, a la seva qualitat de vida i que estiguessin inclosos en un procés educatiu o formatiu), van resultar 32 documents en espanyol i 29 en anglès.

Una vegada retirats els que es repetien en les diferents bases de dades, la cerca realitzada va aportar 23 articles (16 estudis experimentals i 7 aportacions teòriques) en espanyol i 24 articles (15 estudis experimentals i 9 aportacions teòriques) en anglès. La procedència dels articles en llengua anglesa és la que segueix: 8 treballs dels EUA, 4 treballs de la Xina, 4 treballs d'Espanya, 2 treballs d'Austràlia i d'Itàlia i un treball d'Eslovènia, de Malta, de Polònia i del Regne Unit.

De totes les revistes que es van seleccionar a través de Redined, ISOC i Dialnet, gairebé la totalitat apareixen en el rànquing Scimago Journal (SJR); i, de les seleccionades a

través d'EBSCO i ERIC, també pràcticament totes apareixen en el rànquing Journal Citation Report (JCR) i Scimago Journal & Country Rank (SJR).

A continuació, s'indiquen les revistes i el quartil en el qual es trobaven en el moment de la consulta:

- *Aula Abierta*: Q3
- *Australian Journal of Adult Learning*: Q4; JCR i SJR
- *Computers in Human Behavior*: Q1; JCR i SJR
- *Educational Gerontology*: Q2/Q3; Q4; JCR i SJR
- *Enseñanza de las Ciencias*: Q2
- *International Journal of Lifelong Education*: Q2; SJR
- *London Review of Education*: Q3; SJR
- *Revista Complutense de Educación*: Q2
- *Revista de Educación*: Q2; JCR i SJR
- *Revista de Investigación Educativa*: Q2
- *Revista Española de Geriátria y Gerontología*: Q3
- *Revista Iberoamericana de Educación*: Q4
- *Studies in Continuing Education*: Q3; JCR i SJR
- *Universitas Psychologica*: Q4; JCR i SJR

Mitjançant el següent diagrama de flux, es pot veure d'una manera més resumida el procés seguit per a la selecció de la literatura de les bases de dades espanyoles (figura 1) i en anglès (figura 2):

Figura 1 | *Diagrama de flux de la revisió sistemàtica de la literatura en espanyol*

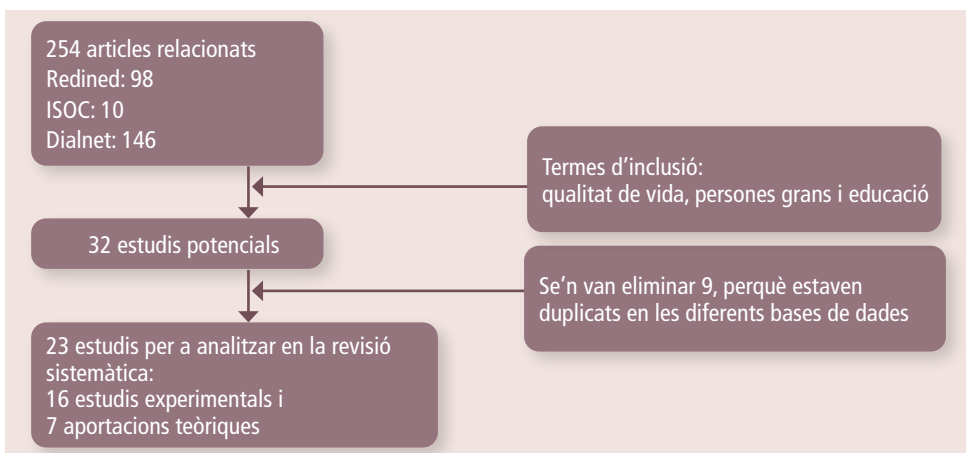
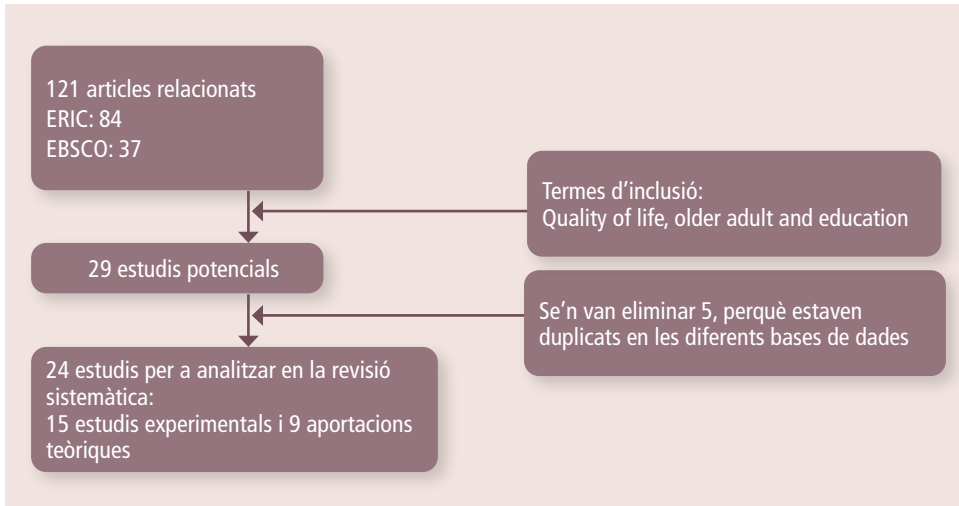

Figura 2 | *Diagrama de flux de la revisió sistemàtica de la literatura en anglès*

3. Resultats

A continuació es farà una descripció dels aspectes més significatius, tant dels estudis experimentals com d'aquells més teòrics, dels diversos elements que es van analitzar en el conjunt dels documents seleccionats:

3.1. Perfil de l'alumnat

En general, el perfil que es descriu com a participant en activitats educatives és una dona amb una edat entre 60 i 69 anys (encara que en algun estudi específic l'edat era inferior a 60 anys i, en un altre, superior a 70), casada, que conviu amb la parella, té un nivell d'estudis primaris o secundaris (en un dels estudis, el nivell d'instrucció se situava en estudis superiors) i està jubilada. En algun cas, el percentatge d'homes va ser una mica superior al de dones, però, en comparació amb el total d'estudis, era una representació mínima. En els diferents treballs es van poder observar lleugeres variacions en els percentatges, encara que bàsicament coincidien, la majoria, en el mateix perfil d'alumnat participant en aquestes activitats educatives.

Una part dels treballs (10 estudis) no especificaven, en la descripció, el perfil dels participants en els programes educatius.

3.2. Envel·liment de la població i envel·liment actiu

Pràcticament en tots els articles es dedica espai per a una introducció en la qual s'exposa com es troba la situació actual de l'envel·liment de la població en general i del col·lectiu de les persones grans en particular. S'exposa el procés de l'envel·liment i el canvi demogràfic que hi ha en l'estructura social en aquest moment; l'augment d'esperança de vida com a factor important en aquest procés; l'envel·liment com una consecució de la societat dels segles XX i XXI. Encara que en la part de l'explicació de l'envel·liment de la població es pot haver citat «l'envel·liment actiu», hi ha una selecció d'estudis que han tractat el concepte d'una manera més extensa, aprofundint en les seves característiques i en la importància que té per al desenvolupament personal de la persona gran.

3.3. Qualitat i satisfacció amb la vida

El terme «qualitat de vida» apareix pràcticament en tots els treballs seleccionats, encara que es tracta de manera diferent. Una part dels treballs se centren a exposar la conceptualització de la qualitat de vida; en uns altres, es tracta de manera conjunta en aspectes com l'educació permanent o s'analitza amb l'envel·liment actiu.

El nivell de satisfacció amb la vida de l'alumnat d'aquestes activitats educatives és molt alt, i així ho reflecteixen els diferents estudis analitzats: els participants que afirmen que n'estan «Satisfets» són el 43% i els que n'estan «Bastant satisfets» són el 54,7% (fan un total del 97,7%). Igualment, els que diuen que n'estan «Molt satisfets» representen el 30,5% i els que n'estan «Bastant satisfets» arriben al 63,4% (tots dos fan un total del 93,9%).

Com a comentaris, es pot destacar que hi ha una correlació entre la satisfacció percebuda i la qualitat de vida. Les persones grans posseeixen, en general, un nivell de qualitat de vida personal molt satisfactori, que es tradueix en una identificació més bona amb les seves necessitats i els seus desitjos, amb el que els agrada o el que no els agrada. També s'ha de destacar que el desig d'ajudar altres generacions més joves, o altres comunitats, és una motivació per al desenvolupament personal i la satisfacció amb la vida.

3.4. Percepció de la salut

La percepció subjectiva de la salut dels participants en programes socioeducatius és molt satisfactòria, i així ho assenyalen els diferents estudis analitzats. En alguns casos, aquesta percepció s'exposa amb una dada percentual, com, per exemple: el 32,7% dels enquestats n'estan «Molt satisfets»; més de 2/3 de la mostra perceben

la seva salut com a «Normal» o «Molt bona»; o, en altres estudis, estan «Molt satisfets» amb la seva salut el 27,5% i «Bastant satisfets» el 62,6% (això fa un total del 90,2%). En altres estudis s'ha constatat que la percepció de bona salut és deguda al fet que aquestes persones no pateixen dolors i es troben bé; per tant, gràcies al fet de no tenir mal, se senten amb més vitalitat i adquireixen nous hàbits de vida més saludables. D'aquesta manera, algun treball assenyala que es fan servir menys els serveis socio-sanitaris. En general, s'observa que la percepció de bona salut i el grau de dependència estan directament relacionats amb la qualitat de vida, i que la gran majoria es perceben com a persones sanes.

3.5. Integració social

Les institucions on es duen a terme els programes educatius es converteixen en llocs de trobada, de creació de noves amistats, i d'aquesta manera generen una funció social positiva de promoció de la integració social, com s'ha pogut comprovar en la majoria d'estudis. Hi ha un efecte positiu en la creació de noves xarxes d'amistat, i d'aquesta manera s'afavoreix la possibilitat de relacionar-se amb persones que no pertanyen al seu entorn més pròxim; és a dir, amb les noves amistats que han trobat a les aules. Entre les expressions de benestar promogudes per l'activitat universitària per a les persones grans es troben les oportunitats d'ampliar les interaccions socials. L'ambient universitari és valorat de manera molt positiva, així com la possibilitat de conèixer altres persones amb interessos, motivacions i inquietuds similars.

3.6. Habilitats cognitives i funcionals

Pel que fa a les habilitats cognitives, funcionals i activitats de la vida diària, les valoracions solen ser molt altes i positives. «Molt bona», un 59,3%; i «Bona», un 33,7%, que fan un total del 93%. Quasi la totalitat de l'alumnat no té dificultats a escala funcional ni cognitiva. Encara que en algun moment expressin que tenen por de perdre la memòria, els que participen en els PUM experimenten un increment en la probabilitat de satisfacció, i les habilitats funcionals es mantenen més ben conservades. D'altres treballs es desprèn que l'exercici intel·lectual permet el manteniment de la qualitat de vida dels més grans, així com la preservació o potenciació de la seva autoestima personal.

3.7. Activitat de temps lliure i oci

Les activitats que més es repeteixen en els estudis són la lectura (en percentatges elevats: entre un 76,8% i un 93%) —des que assisteixen a la universitat, llegeixen més—; caminar, sobretot fer excursions i visites culturals, així com activitats esportives de manera ocasional. Escoltar la ràdio freqüentment és una altra activitat que solen fer.

Assenyalen la importància del voluntariat per l'efecte motivador cap a les activitats d'aprenentatge.

3.8. Qualitat ambiental

En general es mostren satisfets amb les condicions d'habitabilitat en què es troben. Els estudis assenyalen puntuacions que oscil·len entre el 98,8% i el 95,4%.

3.9. Importància de l'educació i de l'aprenentatge al llarg de la vida

La qüestió de l'educació i l'aprenentatge al llarg de la vida com a part significativa per al benestar de les persones grans apareix en diversos treballs que consideren l'educació, i l'educació permanent, com un factor important per a la consecució de la qualitat de vida. D'altres assenyalen els beneficis i la importància de l'aprenentatge al llarg de la vida per a la persona com a factor significatiu per a un envelliment actiu. També identifiquen els diferents models d'educació de persones grans que actualment podem trobar, o la importància de les TIC, ja que contribueixen a la qualitat de vida de les persones de més edat, per la gran influència que tenen en l'apoderament que assolixen els participants en programes d'educació i formació.

3.10. Els programes socioeducatius per a persones grans

De descripcions sobre els diversos programes educatius en trobam en gairebé la totalitat dels treballs seleccionats des de diferents perspectives; per exemple, en els que fan un repàs des de l'inici de la primera «Universitat de la Tercera Edat», tant en l'àmbit internacional com pel que fa a Espanya, o els que exposen els PUM i en descriuen els objectius, les accions en l'àmbit europeu a través dels programes educatius europeus per al col·lectiu dels més grans i les propostes de futur per a millorar els programes actuals. Aquests programes són de gran importància per dos motius: per la valoració que fan del col·lectiu dels més grans, i per la conscienciació de la societat respecte al procés d'envelliment de la població.

3.11. Motivacions per participar-hi

- Desenvolupament de nous coneixements i interès per la cultura. Amb puntuacions, en general, que oscil·len entre el 74,9% i el 93,1%. A més, les persones que continuen participant en tasques intel·lectuals conserven aquesta capacitat al llarg de la vida i valoren com a positiu el fet d'aprendre matèries desconegudes o poder veure-les des d'altres punts de vista.
- Mantenir-se actiu mentalment i físicament. És una motivació destacable el fet de romandre actiu i ocupar el temps d'una manera positiva i útil.

- Conèixer gent nova. Valoren de manera positiva el fet d'haver guanyat amistats, i la companyonia que hi ha a les aules. La possibilitat de conèixer gent nova i de mantenir contactes socials és un factor important per a la percepció de benestar.
- Accedir a estudis que no van poder fer. Hi ha una motivació molt elevada en la possibilitat d'assistir a classe i poder estudiar, ja que en el seu moment no ho van poder fer per diverses circumstàncies. Aquesta adquisició de nous coneixements provoca una gran motivació en aquest perfil d'alumnat.
- Créixer com a persona. La participació en activitats de voluntariat com a part important dels plans d'estudis dels programes educatius per a persones grans és valorada de manera positiva, pel fet que és una manera de conèixer-se i desenvolupar-se com a persona, així com servir d'ajuda als altres.
- Millorar la qualitat de vida. Assistir a classe i participar en els cursos que s'imparteixen a la universitat compleix una funció terapèutica que genera no sentir-se malalt i, en canvi, percebre un estat de benestar.

3.12. Beneficis dels programes educatius

- Ajuden a mantenir-te actiu (físicament i mentalment). La participació en els programes afavoreix el manteniment tant d'una vida activa com de la capacitat psicològica.
- Millora de l'autoestima. Participar en totes les activitats comporta un sentiment d'utilitat als altres, a la comunitat, així com a un mateix, i s'observen millores significatives en l'autoeficàcia.
- Relació amb altres persones i increment d'amistats. L'aspecte relacional és molt ben valorat per les persones participants en programes educatius, amb un 79,7%; amb un 73,3% ho és l'increment de les amistats.
- Millora de la qualitat de vida. Els estudis assenyalen que el 75% de l'alumnat determina que el programa educatiu ha tingut gran influència en la seva qualitat de vida; el 17% afirma que hi ha tingut bastant influència. Arriba a un 92% del total el percentatge d'alumnes que afirmen que haver participat en algun programa de caire educatiu i/o cultural millora la qualitat de vida.
- Millora general. Algun estudi mostra que en un 97,4% s'ha comprovat que hi ha influència dels programes educatius i culturals en l'estat d'ànim dels participants. L'assistència al PUM suavitza l'efecte negatiu de les discapacitats

sobre la probabilitat de satisfacció en la jubilació. En general, els programes per a persones grans són de gran importància social, sanitària, cultural i educativa, i constitueixen un element d'envelliment actiu. Els beneficis es poden agrupar en tres blocs: mentals, físics i psicològics.

- Aprenentatge de competències digitals. La participació en programes d'educació permanent promou l'aprenentatge de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i afavoreix la inclusió digital del col·lectiu de les persones més grans.

3.13. Barreres que n'impedeixen la participació

- Raons per no matricular-se als programes educatius per a persones grans: a) desconeixement d'aquesta oferta; b) considerar que la persona és massa gran per estudiar, i c) considerar que el lloc on s'imparteix el programa no és l'adequat.
- Raons per les quals no es participa en programes educatius per a persones grans: a) falta de motivació o poc interès per l'aprenentatge; b) interessos intel·lectuals limitats; c) inseguretat i falta de confiança en un mateix; d) falta d'informació; e) deures familiars o personals que impedeixen tenir temps disponible per assistir al programa, i, finalment, f) problemes de salut.

3.14. Valoració de l'alumnat i del professorat participant

Tant l'alumnat com el professorat dels programes educatius valoren de manera positiva aquesta activitat en general. Particularment també succeeix una cosa similar, com pot veure's a continuació:

- Valoració del professorat. L'equip docent en fa una valoració positiva en un 82,7%. En el procés educatiu es crea un ambient positiu entre alumnes i professors. L'alumnat valora, segons els estudis, el tracte humà del professorat, la seva atenció i amabilitat.
- Valoració de les relacions que s'estableixen. Les relacions socials, com s'ha comentat anteriorment, es valoren de manera molt positiva, amb uns percentatges del 67,8%.
- Valoració de les possibilitats instructives. L'alumnat gran ha descobert que té possibilitats d'aprendre, i accepta més bé els canvis que suposa el fet d'anar fent-se gran.
- Valoració de l'experiència universitària. La vida universitària sembla que es converteix en una activitat que ocupa gran part del temps de la gent gran

participant, i no estan disposats a deixar-la. Les activitats són percebudes com una eina que promou la qualitat de vida en el seu dia a dia.

L'equip docent valora el programa educatiu i els alumnes de la manera següent: a) afavoreix l'autoestima i la motivació, perquè se senten útils, vàlids i capaços d'aprendre i participar de manera activa en la societat; b) permet que s'expressin lliurement i que s'escoltin els uns als altres, compartint experiències, inquietuds, problemàtiques, pensaments, discussions, etc.; c) preveu la dependència en tant que tracta de sensibilitzar la gent gran cap a un estil de vida actiu, aprenent a afrontar problemes, afavorint la mobilitat i la comunicació amb altres persones, estimulant el cervell, entretenant-los, generant inquietuds, i ensenyant-los a envellir de manera activa.

4. Conclusions

Analitzant els resultats de tots els estudis seleccionats, s'observa que les conclusions a les quals arriben són molt similars, independentment del lloc d'origen dels estudiants grans i de quina institució fa les activitats educatives i culturals dirigides a persones de més de cinquanta anys. Encara que en el conjunt dels treballs no es tracten els mateixos aspectes, segurament pel fet que cada país posseeix una estructura del sistema educatiu diferent i els programes s'organitzen de manera distinta, sí que s'observa que, pel que fa als resultats, hi ha coincidències. El procés educatiu i la importància que té en l'envelliment actiu fan que l'aprenentatge al llarg de tota la vida esdevingui l'eix fonamental de molts dels programes educatius per als més grans que es fan, pràcticament, a tot el món. Com ha quedat palès, el perfil de l'alumnat que participa en aquestes activitats és molt similar, per no dir idèntic, en programes de l'àmbit nacional i d'altres indrets del món. Tant les motivacions: a) adquirir nous coneixements, b) mantenir-se actiu, i c) conèixer gent, com els beneficis aportats als participants: a) mantenir una vida activa, b) millorar l'autoestima i c) relacionar-se amb altres persones, són comparables en la majoria de programes i activitats educatives. En definitiva, la finalitat principal dels programes educatius va més enllà d'una simple transmissió de coneixements, acadèmics o més divulgatius; aquests programes compleixen una funció social important i de millora del benestar d'un col·lectiu molt important per a les nostres comunitats: les persones més grans.

A continuació s'exposaran algunes de les conclusions extretes dels diversos treballs analitzats, en les quals es veuen els punts de confluència entre la diversa oferta educativa que s'ha mostrat:

- La gerontologia educativa contribueix a millorar l'autoestima dels més grans, genera nous àmbits de relació social i els ajuda a sentir-se útils i, per tant, vàlids.

Els permet mantenir les seves funcions cognitives i els seus interessos, interactuar amb altres persones i sentir-se productius durant el procés d'envelliment.

- Les investigacions que tenen a veure amb l'envelliment i el paper de les diverses activitats en aquest procés mostren que cada vegada hi ha més consciència de la importància de l'aprenentatge i l'educació per a les persones grans.
- Els programes educatius per a les persones grans tracten de proporcionar-los coneixements i activitats que afavoreixin la creativitat, expressivitat, participació i, sobretot, que els ajudin a incrementar la seva qualitat de vida.
- La qualitat de vida i l'envelliment actiu es troben lligats al concepte d'educació permanent, que permet el desenvolupament de capacitats superiors en l'ésser humà, juntament amb el manteniment de les cognitives, físiques, socials, psicològiques i espirituals. La persona gran segueix en possessió de la seva capacitat d'aprenentatge, i el fet de potenciar el manteniment i desenvolupament de les capacitats i habilitats contribueix a l'envelliment actiu.
- L'aprenentatge permanent és important per a la qualitat de vida de les persones. Principalment, perquè les persones grans d'avui dia arriben a la jubilació en condicions de salut, físiques i mentals més aptes i, al mateix temps, l'expectativa de vida després de la jubilació és més elevada.
- Els alumnes obtenen de la seva participació en aquests programes molt més que coneixement; transcendeix l'àmbit educatiu i assoleix totes les esferes rellevants de la persona. El programa fomenta la participació de les persones grans en la societat, impulsa les seves capacitats cognitives i emocionals i, amb això, millora la qualitat de vida.

Referències bibliogràfiques

Groombridge, B. (1982). Learning, education and later life. *Adult Education*, 54(4), 314-326.

McAllister, C. (2010). This is the beginning of my life educationally: older (50+ years) working class adults' participation in higher education in Scotland, through the lens of critical educational gerontology. *International Journal of Lifelong Education*, 29(5), 547-563.

March, M. (2008). La formación universitaria de personas mayores y la promoción de la autonomía personal en la Unión Europea. A M. C. Palmero (coord.). *Formación universitaria de personas mayores y promoción de la autonomía personal. Políticas socioeducativas, metodologías e innovaciones*. Actas del X Encuentro Nacional de Programas Universitarios para Mayores (pàg. 47-68). Universidad de Burgos.

NIACE Briefing Sheet 92. November 2009. *Mental health and wellbeing and lifelong learning for older people*.

Rodríguez, V.; Rojo-Pérez, F.; Fernández-Mayoralas, G. i Prieto-Flores, M. E. (2018). ¿Cómo interpretan el envejecimiento activo las personas mayores en España? Evidencias desde una perspectiva no profesional. *Aula Abierta*, 47(1), gener-març, 67-78.

Autor

LIBERTO MACÍAS GONZÁLEZ

Palma (1975). Llicenciat en Pedagogia i doctor en Educació per la Universitat de les Illes Balears. Expert universitari en Intervenció en Qualitat de Vida de Persones Grans per la UNED. Especialista en Envel·liment Actiu, Qualitat de Vida i Gènere (CSIC), i amb formació en dependència i promoció de l'autonomia personal. Actualment, és el coordinador tècnic de la Universitat Oberta per a Majors (UOM), professor associat del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la UIB i membre de la comissió de treball de promoció de l'autonomia de l'Observatori de les Persones Majors de Mallorca. Les seves àrees d'estudi i publicacions s'han centrat en l'aprenentatge permanent i la qualitat de vida de les persones grans, en l'ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per part dels estudiants grans, així com dels programes i les activitats intergeneracionals.